A large, three-bladed wind turbine stands in a misty, open landscape. The turbine is white with red blades. The ground is covered in a light layer of snow or frost, and there are some small, bare trees in the foreground. The background is a hazy, rolling landscape under a soft, overcast sky.

Norræn samstarfsáætlun á sviði orkumála 2018–2021

Norræna
ráðherranefndin

Norræn samstarfsáætlun á sviði orkumála 2018–2021

ANP 2017:771

ISBN 978-92-893-5211-6 (PRINT)

ISBN 978-92-893-5212-3 (PDF)

ISBN 978-92-893-5213-0 (EPUB)

<http://dx.doi.org/10.6027/ANP2017-771>

© Norræna ráðherranefndin 2017

Umbrot: Gitte Wejnold

Kápumynd: Unsplash.com

Prentun: Rosendahls

Printed in Denmark

Norrænt samstarf

Norræna samstarfið er eitt umfangsmesta svæðasamstarf í heiminum. Samstarfið byggir á landfræðilegri legu landanna, sameiginlegri sögu þeirra og menningu. Að samstarfinu koma Danmörk, Finnland, Ísland, Noregur og Svíþjóð auk Álandseyja, Færeyja og Grænlands.

Norræna samstarfið er pólitískt, efnahagslegt og menningarlegt og skiptir miklu í evrópsku og alþjóðlegu samstarfi. Löndin vinna saman að því að marka Norðurlöndum stöðu í öflugri Evrópu.

Með norrænu samstarfi er unnið að því að gæta hagsmuna svæðisins og efla norræn gildi í hnattrænum heimi. Sameiginleg gildi landanna styrkja stöðu Norðurlanda og skipa þeim meðal þeirra svæða í heiminum þar sem nýsköpun og samkeppnishæfni er mest.

Norræna ráðherranefndin

Nordens Hus

Ved Stranden 18

DK-1061 Copenhagen K

www.norden.org

Sækja útgefið efni: www.norden.org/nordpub

EFNISYFIRLIT

Formáli	6
Inngangsorð	8
Markmið og forgangsörðun	12
Norrænn raforkumarkaður	14
Endurnýjanlegir orkugjafar	18
Að auka orkunýtni	20
Upplýsingaskipti og samráð um stefnu norrænu landanna í orkumálum	22
Orkurannsóknir	23
Norðurlönd í Evrópu (ESB/EES) og annað alþjóðlegt samstarf	25
Þverlæg þemu	28
Orkutengdir fletir á samgöngumálum	28
Norrænt orkumálasamstarf á Álandseyjum, í Færeyjum og á Grænlandi	30
Samhengi við þverlæg stefnumótunarskjöl	30
Viðauki A	
Skipulag sviðsins	32
Viðauki B	
Stefnumótandi úttekt á sviði orkumála	33
Viðauki C	
Stefnumarkandi umboð fyrir Norrænar orkurannsóknir	34

FORMÁLI

Norðurlöndin eiga með sér öflugt og lifandi samstarf á sviði orkumála. Í norrænni samstarfsáætlun um orkumál fyrir tímabilið 2018–2021 er fjallað um samstarfssvið Norðurlanda í orkumálum. Norrænn raforkumarkaður, endurnýjanleg orka, orkunýtni og orkurannsóknir verða mikilvæg áherslusvið í norrænu orkumálasamstarfi hér eftir sem hingað til.

Einn liður í undirbúningi að nýrri norrænni samstarfsáætlun á sviði orkumála hefur falist í svonefndri stefnumótandi úttekt á norrænu orkumálasamstarfi. Það var Jorma Ollila sem rýndi í orkumálasamstarfið og lagði fram mikilvægar tillögur. Við kunnum Ollila þakkir fyrir vel unnið verk. Tillögur hans hafa reynst dýrmætt framlag til kortlagningar á næstu skrefum í orkumálasamstarfinu.

Norrænt samstarf á sviði orkumála mun áfram taka mið af þeirri staðreynd að Evrópusambandið hefur sett aukinn kraft í stefnumótun og þróun regluverks í starfi sem miðar að því að móta orkubandalag ESB. Öll norrænu löndin verða fyrir áhrifum af starfi ESB með ólíkum hætti og geta átt ólíkra hagsmuna að gæta á sviði orkumála, en einnig getur það komið sér vel fyrir löndin að hafa í sameiningu áhrif á samninga- og framkvæmdaferli á ESB/EES-svæðinu. Áframhaldandi farsælt samstarf um Evrópumál er forsenda farsæls norræns samstarfs um orkumál. Markmiðið með hinni nýju samstarfsáætlun er að efla samstarf um málefni ESB/EES á sviði orkumála.

Mikilvægt er að við nýtum öll norræn tengslanet og samstarfsstofnanir og aukum þannig möguleika okkar til áhrifa á sviðum þar sem sameiginlegir hagsmunir eru til staðar. Við verðum að læra hvert af öðru á sviðum þar sem samlegðaráhrif eru fyrir hendi í framkvæmd á

stefnum og regluverki Evrópusambandsins. Við búum að langri og farsælli hefð fyrir norrænu samstarfi á sviði raforku. Samstarfið fer fram á ólíkum stigum og milli mismunandi aðila, og í auknum mæli innan evrópsks ramma. Í þessari samstarfsáætlun er framtíðarsýninni um farsælt norrænt samstarf á sviði raforku enn haldið á lofti.

Í áætluninni er ennfremur lögð aukin áhersla á svæðisbundin upplýsingaskipti á sviði orkumála fram að árinu 2030. Mikilvægt er að grannar upplýsi hverjir aðra um þýðingarmikil þróunarmynstur og ákvarðanir í orkumálum norrænu landanna.

Norrænu löndin munu áfram eiga gott samstarf um rannsóknir, þróun og tækni á sviði orkumála. Saman munum við halda áfram að sýna Evrópu og heiminum öllum snjallar lausnir við áskorunum framtíðarinnar á fjölmörgum sviðum er varða endurnýjanlega orku, aukna orkunýtni, samgöngumál og hreyfanleika raforku. Við verðum eftir sem áður að greiða fyrir gagnlegum verkefnum á Álandseyjum, í Færeyjum og á Grænlandi.

Við teljum að Evrópa og heimurinn hafi þörf fyrir Norðurlönd sem vinni saman að markmiðum um öruggan orkubúskap, skilvirkan raforkumarkað, sjálfbæran hagvöxt og velmegun fyrir íbúana.

Terje Søviknes
*olíu- og orkumálaráðherra,
fyrir hönd formennsku Noregs í Norrænu
ráðherranefndinni 2017*

Inngangsorð

Norðurlöndin eiga með sér öflugt og lifandi samstarf á sviði orkumála. Gott dæmi er sameiginlegur raforkumarkaður landanna, sem byggir á metnaðarfullri framtíðarsýn um sjálfbært orkukerfi á Norðurlöndum.

Í tengslum við almennt umbótaferli í norrænu samstarfi var unnin stefnumótandi úttekt á norrænu orkumálasamstarfi og greining á sóknarfærum í því samstarfi til næstu 5–10 ára. Hin stefnumótandi úttekt var unnin af Jorma Ollila, fyrrum forstjóra Nokia, og hefur hún komið að miklu gagni sem innblástur við gerð þessarar samstarfsáætlunar.

Áætlunin fyrir tímabilið 2018–2021 byggir á niðurstöðum úttektarinnar og samstarfsins fram til þessa.

Tillaga Ollila um að skilgreina skýra sýn fyrir orkumálasamstarfið hefur verið tekin til greina og nýtist hún sem almennur rammi um markmið í áframhaldandi samstarfi um orkumál á Norðurlöndum.

Löndin ræða sífellt fleiri viðfangsefni á sviði orkumála sín á milli. Þrátt fyrir ólíka orkugjafa og ólíkt skipulag orkumála í löndunum er greinilegur áhugi fyrir því á Norðurlöndum að hafa áhrif á þá ferla

sem eiga sér stað, nú þegar stefnan í orkumálum fær aukna evrópska og hnattræna skírskotun. Norrænu löndin standa sterkar að vígi þegar þau geta sýnt samstöðu í einstökum málum. Með því að tryggja stöðugt flæði upplýsinga um afstöðu landanna og lausnir sem þau leggja til á viðfangsefnum á sviði orkumála á landsbundnum, svæðisbundnum, evrópskum og alþjóðlegum vettvangi, má auka áhrif landanna enn frekar.

Ferlar og aðgerðir ESB á sviði orkumála hafa áhrif á Norðurlönd. Þetta á við um öll norrænu löndin, ýmist á vettvangi ESB eða EES. Talið er að framtíðarsýnin um evrópskt orkubandalag og tillögur þar að lútandi, sem nú eru í ákvörðunarferli og á framkvæmdastigi, muni skipta miklu við mótun framtíðarstefnu landanna í orkumálum.

Norrænt orkumálasamstarf kemur einnig að þverlægum verkefnum og áætlunum, bæði á norrænum og alþjóðlegum vettvangi. Gott dæmi um norrænt verkefni á alþjóðlegum vettvangi er sameiginlegt gestgjafahlutverk Norðurlanda og framkvæmdastjórnar Evrópusambandsins á alþjóðlegum fundum orkumálaráðherra undir yfirskriftinni Clean Energy Ministerial

9 og Mission Innovation 3, sem haldnir verða á vordögum 2018.¹

Þegar kemur að aðgerðum á sviði orkumála leggur norrænt orkusamstarf áherslu á svið sem hafa skýrt pólitískt vægi og norrænt notagildi. Það getur til dæmis átt við áframhaldandi þróun norræns raforkumarkaðar. Samfara því að norrænu orkukerfin verða æ samstilltari fjölgar viðfangsefnum, m.a. vegna þess að kerfi landanna eða lagasetning er mismunandi. Slík mál ætti að ræða jafnóðum og taka á þeim á vettvangi norræns samstarfs. Sama á við um samþættingu norræns orkumálasamstarfs við hið evrópska.

Annað sem einkennir Norðurlönd og norrænt orkumálasamstarf er að sérstakar áskoranir kunna að vera til staðar á Álandseyjum, í Færeyjum og á Grænlandi. Sama gildir um afskekkt svæði sem eru ekki tengd við hinn sameiginlega raforkumarkað. Í

samstarfsáætluninni fyrir tímabilið 2018–2021 er sérstök áhersla lögð á að þróa markvissar lausnir fyrir orkumálasamstarfið í góðu samstarfsneti orkumálayfirvalda og annarra viðeigandi aðila.

Á vettvangi Norrænna orkurannsókna (NEF) fer fram samvinna um tæknipróun í hagnýtum rannsókna- og þróunarverkefnum sem getur skapað norrænt notagildi og virðisauka fyrir löndin. Norrænu löndin hafa ólíkar styrkleikastöður á sviðum nýsköpunar og þróunar. Þá hafa Norrænar orkurannsóknir (NEF), ásamt Alþjóðaorkumálastofnuninni (IEA), tekið saman skýrsluna Nordic Energy Technology Perspectives (NETP) og greint á grundvelli hennar hvernig samspil mismunandi orkulausna getur stuðlað að því að norrænu löndin nái markmiðum sínum í orku- og loftslagsmálum fyrir árið 2050.

¹ Clean Energy Ministerial (CEM) er alþjóðlegur vettvangur forystufólks til að kynna stefnur og áætlanir sem efla hreinar orkulausnir, deila reynslu og bestu starfsháttum og stuðla að umskiptum til hnattræns hagkerfis hreinnar orku.

Mission Innovation (MI) er hnattrænt framtaksverkefni sem hefur það að markmiði að greiða verulega fyrir nýsköpun á sviði hnattrænnar hreinorku. Hluti framtaksverkefnisins er fölginn í því að þátttökulöndin hafa skuldbundið sig til þess að tvöfalda fjárfestingu hins opinbera í rannsóknum og þróun á sviði hreinnar orku á fimm ára tímabili (fram til 2020), og hvetja jafnframt einkageirann til aukinna fjárfestinga í hreinum orkulausnum.

MYND: UNSPLASH.COM

Markmið og forgangsröðun

Framtíðarsýn norræns samstarfs á sviði orkumála er:

Öflugt, aðlögunarhæft samstarf sem byggir á trausti og er til þess fallið að þróa norræn orkukerfi í þá átt að tryggja samþættasta og snjallasta græna hagkerfi heims með lágrí kolefnislosun, mikilli samkeppnishæfni og afhendingaröryggi.

Markmið samstarfsins eru:

Í samræmi við framtíðarsýnina á orkusamstarfið að stuðla að stöðugu og tryggu framboði á orku, skilvirkum orkumarkaði og sjálfbærum hagvexti og velmegun fyrir íbúa Norðurlanda. Einnig skal orkusamstarfið stuðla að því að löndin nái metnaðarfullum markmiðum sínum í umhverfis- og loftslagsmálum. Undir það fellur hnattræn kynning á styrkleikastöðum Norðurlanda í orkugeiranum með þróun tæknilausna sem stuðla að því að loftslagsmarkmiðunum verði náð.

Á tímabilinu 2018–2021 verða eftirtalin svið í brennidepli í samstarfinu:

- Framþróun hins norræna raforkumarkaðar
- Endurnýjanlegir orkugjafar
- Aukin orkunýtni
- Upplýsingaskipti og samráð um stefnu norrænu landanna í orkumálum
- Orkurannsóknir og nýsköpun á vettvangi Norrænna orkurannsókna
- Norðurlönd í Evrópu, þ.m.t. framkvæmd Orkubandalags ESB
- Grannsvæði Norðurlanda, einkum Eystrasaltsríkin
- Orkutengd samgöngusjónarmið
- Orkugeirinn á Álandseyjum, í Færeyjum og á Grænlandi
- Aðrar þverlægar áætlanir og verkefni og alþjóðlegt samstarf

Í næstu köflum er greint frá starfinu sem fram fer á ofanefndum sviðum.

Norrænn raforkumarkaður

Saman mynda Noregur, Svíþjóð, Finnland og Danmörk samnorrænan raforkumarkað. Norræni heildsölumarkaðurinn fyrir raforku (Nordpool) hefur löngum verið alþjóðlega viðurkennd fyrirmynd í þróun raforkumarkaða yfir landamæri. Norrænt samstarf um raforkumarkað er í stöðugri þróun hvað varðar afhendingaröryggi, samkeppni og skilvirkni.

Með orkubandalagi ESB er m.a. óskað eftir því að sameiginlegum evrópskum raforkumarkaði verði komið á fót. Stutt hefur verið við myndun slíks markaðar m.a. með nýjum markaðstengslum milli hlutamarkaða í Evrópu. Það landsvæði sem líta má á sem sameiginlegan raforkumarkað fer því vaxandi og norrænn raforkumarkaður samþættist í síauknum mæli löndum og raforkumörkuðum á grannsvæðum Norðurlanda.

FORGANGSMÁL

Miklar breytingar eiga sér nú stað á evrópska raforkukerfinu. Þetta stafar meðal annars af nýrri löggjöf ESB² og þróun í átt að dreifðari

og sveiflukenndari endurnýjanlegri raforkuframleiðslu, auk virkari og sveigjanlegri notenda. Þetta þýðir að samstarfinu um norrænan raforkumarkað mun enn vaxa fiskur um hrygg á næstu árum, einkum á eftirtöldum sviðum:

Skilvirkni raforkumarkaðarins

Efla þarf dreifikerfið og nauðsynlegt getur reynst að gera breytingar á núverandi regluverki um raforkumarkaðinn til að samþætta sívaxandi hlut endurnýjanlegrar orku. Þörfin fyrir að efla dreifikerfið í löndunum veltur líka á því hvernig uppbyggingu í nágrennalöndunum verður háttað. Aukinn hlutur sveiflukennds framboðs á raforku (vindorku, sólarorku o.fl.) setur nýjar kröfur m.a. hvað varðar jafnvægi og eykur þörf á stjórnun og eftirliti með dreifikerfinu. Þetta örvar einnig þróun snjalldreifikerfa fyrir raforku. Á sama hátt eykst þörfin fyrir geymslu á raforku þegar mikið er framleitt af henni til notkunar síðar þegar framleiðsla verður minni, eða þegar eftirspurnin eykst. Bættir möguleikar og hvatar fyrir neytendur til að bregðast við verðlagningu geta aukið sveigjanleika í raforkunotkun. Snjallir

² Þegar samstarfsáætlunin var samþykkt stóðu viðræður enn yfir um tillögurnar í Vetrarpakka framkvæmdastjórnarinnar. Því er vísað til þeirra hér sem „tillagnanna“.

eiginleikar dreifikerfa auðvelda dreifingu á eftirspurninni yfir tíma og draga úr tímabilum með hátt notkunarlutfall raforku. Mikilvægt er að fylgjast með þróuninni á þessum sviðum og hugsanlega móta sameiginlega stefnu þar að lútandi. Í þeirri hugmyndavinnu verður tekið mið af því sem lagt var til í hinni stefnumótandi úttekt. Til að auka sveigjanleika og skilvirkni í raforkukerfinu mun fara fram rafvæðing á innviðum hitaveitu-, kæli- og samgöngukerfa, í áföngum og þar sem við á.

Skipulag tengslaneta og fjárfestingar

Norrænn raforkumarkaður einkennist af skilvirkri auðlindanýtingu við framleiðsluna. Fækka ætti flöskuhálsum í norræna raforkudreifikerfinu, sem skapa mikinn og langvarandi mun á

raforkuverði, upp að því marki sem er þjóðhagslega hagkvæmt. Árið 2010 ákváðu norrænu orkumálaráðherrarirnir að aðeins ætti að ráðast í þjóðhagslega arðbærar fjárfestingar í dreifikerfum. Sé hagræði og kostnaði misskipt milli landanna eiga svæðisveiturekendur að ræða skiptingu kostnaðar og tekna. Mikilvægt er að flutningskerfisfyrirtæki starfi áfram og efli samstarfið um m.a. þróun þjóðhagslega hagkvæmrar skipulagningar á raforkudreifikerfi og semji norrænar áætlanir fyrir þróun slíkra kerfa.

Ný ESB-löggjöf

Áætlun framkvæmdastjórnar ESB frá 2016, Clean Energy for All Europeans (svonefndur „Vetrarpakki“) (sjá bls. 25 fyrir ítarlegri umfjöllun um

Norðurlönd í Evrópu) inniheldur m.a. tillögu að endurskoðaðri löggjöf um raforkumarkaðinn, þ.e. endurskoðun á þriðja pakkanum um innri markað ESB. Einnig kemur nýtt samkomulag um neyðarviðbúnað í stað tilskipunarinnar um afhendingaröryggi raforku. Mikilvægt er að gæta samnorrænna hagsmuna í viðræðum um hina nýju löggjöf og tryggja að ekki verði settar reglur sem standi hinum skilvirka norræna raforkumarkaði fyrir þrifum. Einnig er mikilvægt að halda jafnvægi á milli þess sem hagkvæmt er að ákveða á vettvangi ESB, og þess sem æskilegra er að löndin ráði fram úr. Norrænn raforkumarkaður stendur framarlega á ýmsum sviðum miðað við aðildarlönd ESB. Það þýðir að norrænu löndin hafa mikið fram að færa til þróunar sameiginlegs evrópsks raforkumarkaðar. Það verður mikilvægt forgangsmál í norrænu orkusamstarfi að tryggja þessa þætti. Á nýju gildistímabili áætlunarinnar verður því haldið áfram, þar sem við á, að þróa og miðla samnorrænum sjónarmiðum til viðeigandi aðila (t.d. framkvæmdastjórnar Evrópusambandsins, Evrópuþingsins og aðildarlandanna).

Einkum er svæðisbundið samstarf í forgrunni í hinum ýmsu lagagerðum framkvæmdastjórnar ESB, samkvæmt tillögum í Vetrarpakka ársins 2016.

Tillögurnar eru nú til umfjöllunar og verður hrint í framkvæmd á gildistíma áætlunarinnar 2018–2021. Mikilvægt er að Norðurlönd, sem hafa mikla reynslu af svæðisbundnu samstarfi, leggi sitt af mörkum með þekkingu og ráðgjöf þegar að framkvæmd kemur.

Samræmdari smásölumarkaður

Samræmdari smásölumarkaður raforku með auknu valfrlsi fyrir neytendur og samkeppni milli birgja stuðlar að skilvirkni á raforkumarkaði. Árið 2009 ákváðu norrænu orkumálaráðherrarnir að ráðast í aukna samræmingu á norrænum neytendamarkaði fyrir raforku. Samstarfsstofnun norrænna eftirlitsaðila með raforkumarkaði (NordREG) hefur síðan lagt fram tillögur að leiðum til að auka samræmingu á smásölumarkaðinum. Áhersla er lögð á að fækka hindrunum í starfsemi orkufyrirtækja í nokkrum norrænum löndum samtímis með samræmingu regluverks og starfshátta.

Samskipti við markaðsaðila

Á gildistímabili áætlunarinnar verður samráð við aðila raforkumarkaðarins og fleiri mikilvægt sem fyrr til að tryggja öflugt norrænt samstarf á sviði orkumála. Sérstök áhersla verður lögð á nákvæma útfærslu þessara samskipta á gildistímabili áætlunarinnar.

Endurnýjanlegir orkugjafar

Norrænu löndin hafa, hvert á sinn hátt, gott aðgengi að endurnýjanlegum orkuvæðindum og eru í fararbroddi á heimsvísu hvað snertir hlutfall endurnýjanlegra orkugjafa í orkunotkun. Hluttur endurnýjanlegrar orku í norrænu löndunum nemur 30–70%,³ sem er talsvert hærra en meðaltal ESB-landa upp á 16,7%.

Orkubandalagið hefur mikil áhrif á þróun endurnýjanlegra orkugjafa í norrænu löndunum. Endurskoðun stendur nú yfir á mörgum tilskipunum varðandi endurnýjanlega orkugjafa fyrir tímabilið 2020–2030, sjá einnig bls. 22 og 25.

FORGANGSMÁL

Samstarf um nógildandi og væntanlegar tilskipanir ESB

Áhersla er lögð á norrænt samstarf um innleiðingu tilskipana um endurnýjanlega orkugjafa fyrir og eftir árið 2020.

Samnorrænir hagsmunir verða metnir í ljósi tilskipunar ESB um endurnýjanlega orkugjafa fram að 2030 og þar sem við á verða samnorræn sjónarmið þróuð og þeim miðlað til viðeigandi stofnana.

Styrkjakerfi fyrir endurnýjanlega orku

Með metnaðarfullri landsbundinni stefnu hafa norrænu löndin tryggt sér einhvern hæsta hlut endurnýjanlegrar orku sem þekkist í evrópskum orkukerfum. Þetta hefur meðal annars orðið að veruleika fyrir tilstilli styrkjakerfa, þar sem Svíþjóð og Noregur hafa t.d. notast við sameiginlegt vottunarkerfi, Danmörk hefur efnt til útboða á m.a. aflandsvindorku og Finnland hefur notast við kerfi þar sem aukagjald er lagt á raforkuverð.

Miðlun reynslu af styrkjakerfum fyrir endurnýjanlega orkugjafa verður lykilatriði hér eftir sem hingað til. Að auki verður áhersla lögð á hvernig stefna landa hefur áhrif á grannlöndin, t.d. á raforkumarkaði. Þá verður sjónum beint að markaðsþróun og stefnumótun innan ESB.

Líforka

Lífmassi er mikilvægur í orkubúskap norrænu landanna samanborið við Evrópusambandslönd, ekki síst í Finnlandi, Svíþjóð og Danmörku. Ísland nýtir ekki lífmassa í miklum mæli. Í Finnlandi, Svíþjóð og Noregi

³ Danmörk 30,8%, Finnland 39,3%, Svíþjóð 53,9%, Ísland 70,2% og Noregur 69,4% (Eurostat, tölfræði fyrir árið 2015).

fæst lífmassaorka úr skógrækt og er líforkugeirinn nátengdur skógvinnslu. Í Danmörku er að miklu leyti notaður innfluttur lífmassi. Eins og er (2015) er hlutur líforku af allri orkunotkun Norðurlanda næstum 20%, en þar af er lífmassi úr skógrækt 42%. Þess er vænst að lífmassi gegni mikilvægu hlutverki á norrænum orkumörkuðum í framtíðinni.

Í tilskipun ESB um endurnýjanlega orku (RED) er áhersla lögð á mikilvægi sjálfbærni viðmiða fyrir líforku.⁴ Áfram verður lögð áhersla á þróunina innan ESB og almennt á þróun líforku á Norðurlöndum.

Önnur viðfangsefni

Möguleikar á samstarfi um dreifða framleiðslu á endurnýjanlegri raforku verða kannaðir. Einkum verður áhersla lögð á mikilvægi þess að fleiri heimili verði „framneytendur“ orku, þ.e.a.s. bæði framleiðendur (t.d. með sólarcellum) og neytendur. Einnig mun fara fram mat á vægi þessa fyrir skilvirkan raforkumarkað. Um er að ræða mikilvæg tengsl fyrir ýmsa þætti norræns orkumálasamstarfs og verður mat lagt á þau.

⁴ Þegar samstarfsáætlunin var samþykkt stóðu enn yfir viðræður um tillögu að tilskipun Evrópuþingsins og Ráðsins um að stuðla að nýtingu á endurnýjanlegum orkulindum (endurskoðun á tilskipuninni um endurnýjanlegar orkulindir). Þegar vísað er til innihalds „nýrrar löggjafar ESB“ er því átt við tillögu framkvæmdastjórnarinnar.

Að auka orkunýtni

Orkunýtni er lykilatriði í sjálfbæru orkukerfi og stuðlar einnig að því að efla sjálfbærni í umhverfismálum, efla samkeppnisstöðu og tryggja afhendingaröryggi. Orkunýtni er norræn styrkleikastaða sem öll löndin leggja mikið upp úr. Orkunýtni er mikilvæg í bygginga- og húsnæðisgeira, í iðnaði, samgöngugeira, vöruþróun og framleiðslu og í orkuflutningum.

Norrænt samstarf á sviði orkunýtni stuðlar að aukinni þekkingu um og skilningi á stefnum landanna á sviðinu, t.d. með ráðstöfunum og verkefnum í þungaiðnaði sem stuðla að því að sameiginlegum norrænum markmiðum verði náð. ESB gegnir einnig mikilvægu hlutverki á sviði orkunýtni gegnum sameiginleg markmið og reglur sem mynda ramma um starf landanna í málaflokknum. M.a. eru öll löndin aðilar að lagagerðum ESB/EES á sviði merkinga fyrir umhverfisvæna hönnun og orku.

FORGANGSMÁL

Miðlun reynslu af framkvæmd tilskipana ESB á sviði orkunýtni verður haldið

áfram. Mikilvægt samstarfssvið verður endurskoðun sem framkvæmdastjórn ESB kynnti í Vetrarpakkanum, m.a. tillögur um endurskoðun á tilskipuninni um orkunýtni og tilskipuninni um orkuafköst bygginga.⁵

Skipulag og inntak norræns samstarfs er síbreytilegt, en rammarnir hafa haldist nokkurnveginn óbreyttir. Samstarf um orkunýtni verður þróað í átt að samstarfi í samstarfsnetum með megináherslu á upplýsingaskipti.

Nordsyn

Nordsyn er verkefni sem hefur skilað góðum árangri um markaðseftirlit með merkingum fyrir umhverfisvæna hönnun og orku. Merkingar fyrir umhverfisvæna hönnun og orku eru sprottnar úr löggjöf ESB, en markaðseftirliti með merkingunum er sinnt af löndunum. Framkvæmdastjórn ESB hvetur til samstarfs um markaðseftirlit, þar sem slíkt sé forsenda þess að sömu leikreglur gildi um alla markaðsaðila. Þetta hefur tekist að miklu leyti á Norðurlöndum, þar sem komið hefur á daginn að með því að sameina krafta okkar eigum við betri möguleika á að þróa starfið enn frekar.

⁵ Þegar samstarfsáætlunin var samþykkt stóðu viðræður enn yfir um tillögu framkvæmdastjórnarinnar að endurskoðun á tilskipun Evrópuþingsins og Ráðsins 2012/27/EU um orkunýtni og tillögu framkvæmdastjórnarinnar að breytingum á tilskipun Evrópuþingsins og Ráðsins 2010/31/EU um orkuafköst bygginga. Þegar vísað er til innihalds „nýrrar löggjafar ESB“ er því átt við tillögu framkvæmdastjórnarinnar.

Markaðseftirlitsyfirvöld frá Danmörku, Íslandi, Finnlandi, Noregi og Svíþjóð taka þátt í Nordsyn.

Til að byrja með byggði verkefnið á framtaksverkefni norrænu forsætisráðherranna um grænan hagvöxt,⁶ en hefur síðan þróast yfir í verkefni með mörgum undirverkefnum, m.a. um túlkun á reglugerðum um vörur, rannsóknir á flóknum vörum, norrænar vörur sem hafa vægi í stefnumótun, úttekt á áhrifum markaðsstjórnunar og sameiginlegt upplýsingaverkefni á netinu. Um leið hefur Nordsyn-hópurinn orðið mikilvægur vettvangur fyrir þátttakendur til að ræða önnur mál sem tengjast reglum ESB og EES um merkingar fyrir umhverfisvæna hönnun og orku, m.a. almenn málefni er varða væntanlegar reglugerðir um vörur eða endurskoðun á gildandi reglugerðum. Ekki er alltaf unnt að ná samkomulagi um samnorræna afstöðu, en jafnvel í þeim tilvikum sem það tekst ekki er hægt að setja fram norræn sjónarmið á vöru sem hefur sérstaka þýðingu á Norðurlöndum, eftir því sem gagnast getur í viðræðum á vettvangi ESB.

FORGANGSMÁL

- Ný rammatilskipun um orkumerkingar fyrir vörur var samþykkt af ESB í júní 2017. Í því sambandi verður m.a. komið á fót sameiginlegum gagnagrunni yfir allar orkumerktar vörur. Í tilskipuninni er einnig gerð krafa um aðgerðir í upplýsingamálum, sem gagnlegt er fyrir norrænu löndin að ráðast í í sameiningu.
- Í tengslum við m.a. aðgerðir í upplýsingamálum verður sérstök áhersla lögð á hlutverk neytenda varðandi orkunýtni og græn umskipti. Einn liður í því felst í mati á hlutverki neytenda í tengslum við notendasvörun á raforkumarkaði.
- Þróun nýrra aðferða og prófana varðandi sameiginlega hagkvæma markaðsstjórnun.
- Áframhaldandi áhersla á stefnumarkandi norræna vöru á borð við varmadælur, en veðurfar á Norðurlöndum hefur áhrif á virkni þeirra.
- Áframhaldandi áhersla á markaðsstjórnun flókinna vara.

⁶ Verkefnið „Norðurlönd – leiðandi í grænum hagvexti“ var forgangsverkefni Norrænu ráðherranefndarinnar sem norrænu forsætisráðherrarnir ýttu úr vör í nóvember 2011.

Upplýsingaskipti og samráð um stefnu norrænu landanna í orkumálum

Vetrarpakki framkvæmdastjórnar ESB innihélt tillögu að stjórnkerfi fyrir orkubandalagið. Í framkvæmd mun tillagan hafa í för með sér nýja samræmingu á skýrslugjöf og skipulagi á öllum fimm sviðum orkubandalagsins (raforkumarkaður, tryggt orkuframboð, orkunýtni, afkolun (þ.m.t. endurnýjanleg orka og Carbon Capture and Storage (CCS)) og rannsóknir og þróun/nýsköpun). Hin aukna áhersla Vetrarpakkans á svæðisbundin málefni er einkum áhugaverð fyrir norrænt orkumálasamstarf.

Tillögurnar⁷ verða ræddar frekar á gildistímabili áætlunarinnar. Meðal annars verður rætt hvert hlutverk norræns samstarfs um upplýsingaskipti og samráð um stefnu landanna í orkumálum getur verið. Í þeirri hugmyndavinnu verður tekið mið af því sem lagt var til í hinni stefnumótandi úttekt.

⁷ Þegar samstarfsáætlunin var samþykkt stóðu viðræður enn yfir um tillögurnar í Vetrarpakka framkvæmdastjórnarinnar. Því er vísað til þeirra hér sem „tillagnanna“.

Orkurannsóknir

Norrænar orkurannsóknir (NEF) eru vettvangur sameiginlegra orkurannsókna og -greininga á vegum Norrænu ráðherranefndarinnar. Norrænar orkurannsóknir eiga í nánu samstarfi við orkurannsóknastofnanir landanna.

Stefnumarkandi umboð fyrir starfsemi Norrænna orkurannsókna (NEF) á komandi tímabili (sbr. viðauka C) á að tryggja samfellu milli þessarar samstarfsáætlunar, norræns

orkumálasamstarfs, samþykktu og fjárveitingarbréfa NEF, stefnu NEF fyrir tímabilið 2018–2021 auk útfærslu á fjárhagsáætlun Norrænu ráðherranefndarinnar. Hafa skal framkvæmd og niðurstöður hinnar stefnumótandi úttektar á sviði orkumála til hliðsjónar í starfi stofnunarinnar. Á heildina litið skal öll starfsemi NEF greiða fyrir norrænu orkumálasamstarfi, notagildi og kynningu á Norðurlöndum.

MYND: UNSPLASH.COM

Norðurlönd í Evrópu (ESB/EES) og annað alþjóðlegt samstarf

Málefni ESB/EES og önnur alþjóðleg málefni á sviði orkumála hafa verið á dagskrá í opinberu norrænu orkumálasamstarfi frá upphafi, nánast samhliða því að norrænu löndin hafa valið að koma að Evrópusamstarfinu með ýmsum hætti, sum á vettvangi ESB (Finnland, Svíþjóð og Danmörk) og sum innan EES/EFTA (Ísland og Noregur).

Orkumálasamstarfið hefur myndað margslunginn vef tvíhliða og marghliða verkefna í árunna rás. Á mörgum þeirra sviða þar sem norrænu löndin eiga sér fulltrúa er eðlilegt og hagkvæmt að efla norrænt samstarf og samræma sjónarmið landanna.

Norðurlönd í Evrópu

Talið er að framtíðarsýnin um evrópskt orkubandalag og tillögur þar að lútandi, sem nú eru í ákvörðunarferli og á framkvæmdastigi, muni skipta miklu við mótun framtíðarstefnu landanna í orkumálum. Af því leiðir að áhrifa af ferlum og aðgerðum ESB á sviði orkumála gæti í sívaxandi mæli á Norðurlöndum. Þetta á við í öllum löndunum, hvort sem þau eiga aðild að ESB eða ekki. Noregur og Ísland taka ekki beinan þátt í viðræðum um stefnu ESB í orkumálum, en verða þó fyrir áhrifum af nýjum lagagerðum gegnum EES-samninginn. Í norrænu samstarfi á sviði orkumála 2014–2017 var tekið tillit til stefnu og tilskipana sem miðuðu að árinu 2020, en í komandi

orkumálasamstarfi þarf að fylgja náið því ákvarðana- og framkvæmdarferli sem hafið er innan ESB til undirbúnings á starfinu að nýjum markmiðum fyrir 2030. Norræn samstarfsáætlun á sviði orkumála fyrir tímabilið 2018–2021 fer þannig saman við lokahnykkinn í viðræðum um margvíslega löggjöf ESB og upphaf framkvæmdar þeirra lagagerða sem m.a. flétta inn almenn markmið ESB fram til ársins 2030.

Starfi ESB að orkubandalaginu fylgir umtalsverð nútímavæðing og uppfærsla á reglugerðum sem miða að því að ná loftslagsmarkmiðum ESB fram að 2030. Einkum gæti Vetrarpakinn, sem inniheldur átta mismunandi lagagerðir, komið að gagni í norrænu orkumálasamstarfi.

Áfram verður hlúð að rótgrónum tengslum við Eystrasaltsríkin á komandi gildistímabili, m.a. á vettangi ESB. Einnig munu norrænu löndin bjóða Eystrasaltslöndunum á valda viðburði sem varða sameiginlega hagsmuni. Samstarfið við Eystrasaltsríkin hefur einkum farið fram á ráðstefnum, þá sérstaklega um viðfangsefni sem varða orkumálastefnu ESB.

Leitast verður við að þróa áfram samstarfið við grannsvæði Norðurlanda, einkum við Eystrasaltsríkin þrjú, á vettvangi verkefnisins Baltic Energy Market Interconnection Plan (BEMIP) og

ýmissa óháðra norrænna verkefna. Þá verður eflt samstarf við Eystrasaltsríkin um orkutækni metið á grundvelli starfs NEF að Baltic Energy Technology Perspectives.

Framtíðarsýnin fyrir komandi gildistímabil er að nýta þann styrk sem felst í sameinaðri rödd Norðurlanda með virkum hætti, bæði á formlegum og óformlegum vettvangi. Þetta á einkum við á vettvangi ESB/EES, en einnig annars staðar þar sem norrænu löndin taka þátt, svo sem á Fimmhliða orkuvettvangi, vettvangi BEMIP-verkefnisins, North Sea Countries Offshore Wind Initiative, Baake-verkefnisins o.s.frv. Einnig á vettvangi þar sem til dæmis svæðisveiturekendur og óháð eftirlitsyfirvöld taka þátt í ýmsu svæðisbundnu samstarfi.

Annað alþjóðlegt samstarf

Norrænu löndin taka einnig þátt í öðru, hnattrænna orkumálasamstarfi, svo sem á vettvangi Alþjóðaorkumálastofnunarinnar (IEA) og International Renewable Energy Agency (IRENA). Í alþjóðlegu samhengi getur reynst afar gagnlegt fyrir Norðurlönd að samræma aðgerðir þar sem sameiginlegir hagsmunir eru greinilega fyrir hendi, og þar sem unnt er að skipuleggja sameiginlegar aðgerðir. Í skýrslu Alþjóðaorkumálastofnunarinnar og Norrænna orkurannsóknna (NEF), Nordic Energy Technology Perspectives

(NETP), kemur fram að Norðurlönd séu mjög framarlega í grænum umskiptum og hafi margvíslegar styrkleikastöður sem nýta megí á hnattræna vísu, bæði í tengslum við útflutning og til að efla samnorræn pólitísk sjónarmið.

Framtaksverkefni forsætisráðherranna fyrir árið 2017 um norrænar hnattrænar orkulausnir mun standa yfir á gildistíma áætlunarinnar og mynda forgangssvið. Í því sambandi verður sömuleiðis lögð áhersla á samstarf við norrænt atvinnulíf um að þróa og standa vörð um norrænar styrkleikastöður og útflutning.

Norrænt verkefni á fundi orkumálaráðherranna árið 2016 sem sneri að því að fá hina alþjóðlegu fundi orkumálaráðherra, Clean Energy Ministerial/Mission Innovation (CEM9/MI3), til Norðurlanda árið 2018, sýnir greinilega hvernig norrænt samstarf á sviði orkumála getur stutt við og þróað alþjóðleg verkefni. Sömuleiðis getur sameiginlegt gestgjafahlutverk norrænu landanna nýst til að koma forgangsmálum þeirra á dagskrá og vekja athygli á norrænum lausnum og tækni. Auk þess að Norðurlöndin gegni hlutverki gestgjafans á fleiri leiðtogafundum og ráðstefnum í framtíðinni mun náíð norrænt samstarf tryggja að Norðurlöndin verði áfram mikilvægur aðili sem stuðlar að grænum umskiptum um heim allan.

MYND: UNSPLASH.COM

MYND: UNSPLASH.COM

Þverlæg þemu

Orkutengdir fletir á samgöngumálum

Samgöngumál eru afar mikilvæg út frá almennum markmiðum landanna í loftslags- og orkumálum, ekki síst þar sem notkun jarðefnaeldsneytis er mest í þeim geira. Náíð norrænt samstarf á sviðinu verður nauðsynlegt til að ná markmiðunum. Á komandi gildistímabili áætlunarinnar verður sett í forgang að þetta samstarfið.

Skilvirkt samgöngukerfi kallar á skilvirkar tæknilausnir og samstarf yfir landamæri. Slíkt samstarf verður einnig afar mikilvægt fyrir möguleika iðnaðarins til að þróast og prófa nýjar lausnir. Tillaga hinnar stefnumótandi úttektar um sameiginlega sýn á samgöngumál og um að nota öll Norðurlönd sem prófunarvettvang fyrir nýja tækni verður höfð til hliðsjónar í starfinu að því að efla norrænt orkumálasamstarf á sviði samgöngumála.

Samstarfið um samgöngumál er snúið sökum þess að um er að ræða þverlægt þema. Í því felst áskorun fyrir löndin hvert fyrir sig, og ekki einfaldast málið í samstarfi þeirra yfir landamæri. Í nánara samstarfi um samgöngumál á sviði

orkumála verður áhersla því fyrst um sinn lögð á þá hluta samgöngugeirans sem teljast hafa mesta tengingu við orkumálin. Það á til dæmis við um rafvæðingu og notkun lífoldsneytis (og lífgass) í samgöngum í lofti, á láði og á legi. Áhersla verður lögð á sameiginleg hagsmunamál, svo sem hvað viðkemur stöðlun, innviðum, upplýsingaöflun, tækjum, viðskiptalíkönum og áhrifum á hinn samnorræna raforkumarkað.

Annað sem lagt gæti grundvöll að nánara orkumálasamstarfi á sviði samgöngumála er framkvæmd tillögu ESB að endurskoðun tilskipunar um að efla hlut orku frá endurnýjanlegum orkugjöfum,⁸ þar sem samgöngugeirinn er innifalinn.

Eðlilegur útgangspunktur þess starfs gæti verið sú starfsemi sem þegar fer fram á vettvangi Norrænna orkurannsókna. Út frá tæknilegum tillögum á sviðinu er hægt að koma á nánara samstarfi/samhæfingu milli stefna landanna á sviðinu. Þannig má efla norrænar styrkleikastöður og mynda öflugri grundvöll fyrir því að ná hinum metnaðarfullu markmiðum landanna í loftslagsmálum með skilvirkum hætti.

⁸ Þegar samstarfsáætlunin var samþykkt stóðu viðræður enn yfir um tillögu að tilskipun Evrópuþingsins og Ráðsins um bættu nýtingu á endurnýjanlegum orkulindum (endurskoðun á tilskipuninni um endarnýjanlegar orkulindir).

Sem liður í starfi orkugeirans að samgöngumálum er einnig stefnt að því að festa í sessi nánara samstarf við aðra geira og aðila á sviði samgöngumála. Skipulag samstarfsins verður metið á tímabilinu.

Norrænt orkumálasamstarf á Álandseyjum, í Færeyjum og á Grænlandi

Undanfarin ár hefur Norræna ráðherranefndin lagt áherslu á að efla starf norrænu landanna að því að tryggja aðgang að sjálfbærri og endurnýjanlegri orku. Þetta á að sjálfsögðu einnig við Færeyjar og Grænland. Álandseyjar eru hluti hins sameiginlega norræna raforkumarkaðar og þar er m.a. unnið að þróun snjallkerfa fyrir raforku. Ennfremur verður áhersla lögð á þá möguleika sem fyrir hendi eru til að styðja við forgangsmál þessara svæða (samkvæmt stefnum og áætlunum) og skapa aukinn norrænan virðisauka með samlegðaráhrifum. Þannig á norrænt samstarf að koma til móts við hinar ýmsu áskoranir sem löndin, og allur heimurinn, standa frammi fyrir í orku- og umhverfismálum.

Framtíðarsýnin er að orkukerfi á svæðum sem liggja utan hins miðlæga orkukerfis Norðurlanda verði samþættur liður í norrænu orkumálasamstarfi. Á þessum svæðum ber að tryggja öruggt

framboð á umhverfisvænni orku frá endurnýjanlegum orkugjöfum.

Framtíðarsýnin er að Norðurlönd verði leiðandi í hinum grænu umskiptum. Þessu á norrænt orkumálasamstarf að stuðla að með lausnamiðuðum aðgerðum, sérsniðnum að staðbundnum áskorunum, einnig hvað varðar svæði sem ekki eru tengd hinum samnorræna raforkumarkaði/raforkukerfi. Þetta á að gera á grundvelli nýsköpunar, rannsókna, náms og reynslumiðlunar, auk framkvæmdar samstarfsverkefna. Nýta má svæði alls staðar á Norðurlöndum sem prófunarsvæði til að þróa og prófa nýjar norrænar orkulausnir út frá styrkleikastöðum á hverjum stað. Þannig geta Norðurlönd eftt stöðu sína sem leiðandi svæði á sviði orkumála á heimsvísu. Þetta starf er m.a. hægt að meta á grundvelli starfs NEF að orkumálum á Vestur-Norðurlöndum og norðurslóðum.

Samhengi við þverlæg stefnumótunarskjöl

Samstarfsáætlunin á sviði orkumála stuðlar að framtíðarsýn samstarfsráðherranna um nýskapandi, landamæralaus, sýnileg og opin Norðurlönd. Þar sem við á stuðlar framkvæmd samstarfsáætlunarinnar einnig að framkvæmd þriggja þverlægra stefna Norrænu ráðherranefndarinnar

um sjálfbæra þróun, málefni barna og ungmenna og jafnréttismál auk annarra þverlægra stefna í norrænu samstarfi. Önnur þverfagleg mál verða tekin fyrir á viðeigandi sviðum og af öðrum aðilum eftir því sem telst viðeigandi. Auk þess stuðlar sviðið með virkum hætti að því í starfi Norrænu ráðherranefndarinnar að takist að

uppfylla hin 17 heimsmarkmið SP um sjálfbæra þróun (sjálfbærnimarkmiðin), enda er gert ráð fyrir að markmiðin muni gegna mikilvægu hlutverki fyrir Norðurlönd í nánustu framtíð. Markmiðin eru misjafnlega mikilvæg fyrir sviðið. Eftirfarandi markmið gegna sérstöku hlutverki fyrir svið orkumála á gildistíma áætlunarinnar:

Skipulag sviðsins

Í þessum kafla er greint frá skipulagi sviðsins. Í janúar 2018 koma fulltrúar í norrænu samstarfi á sviði orkumála úr ráðherranefndinni um sjálfbæran hagvöxt (MR-Vækst), embættismannanefndinni um orkumál (EK-E), Norrænum orkurannsóknnum (NEF) og starfshópum um samstarf á raforkumarkaði (EMG) og endurnýjanlega orku (AGFE), auk samstarfshópsins um orkunýtni (NGEE) og starfshóps

yfirvalda um Nordsyn (MANO).

Frá upphafi þessa gildistímabils áætlunarinnar hefur Nordsyn verið fest í sessi sem starfshópur yfirvalda undir embættismannanefndinni um orkumál (EK-E), sem skipaður er fulltrúum eftirlitsyfirvalda.

Á gildistíma nýju áætlunarinnar verður áhersla lögð á að byggja upp samstarfið, einkum milli starfshópanna um raforkumarkað og endurnýjanlega orku.

Stefnumótandi úttekt á sviði orkumála

Í janúar 2016 fól Norræna ráðherranefndin Jorma Ollila, fyrrum forstjóra Nokia, að vinna stefnumótandi úttekt á því hvernig þróa mætti norrænt samstarf á sviði orkumála á næstu 5–10 árum. Í júní 2017 kynnti Ollila skýrsluna fyrir olíu- og orkumálaráðherra Noregs og formanni norrænu ráðherranefndarinnar um atvinnu-, orku og byggðastefnu, Terje Søviknes, og framkvæmdastjóra Norrænu ráðherranefndarinnar, Dagfinn Høybråten. Skýrslan er innlegg í umræðuna um framtíðarsamstarf á sviði orkumála.

Hin stefnumótandi úttekt á orkumálasamstarfinu er liður í umbótaferli Norrænu ráðherranefndarinnar, en umbæturnar miða m.a. að því að auka skilvirkni í starfi ráðherranefndarinnar. Innblásturinn að hinum stefnumótandi úttektum er sóttur í hina svonefndu Stoltenberg-skýrslu á sviði varnar- og öryggismála.

Skýrsla Jorma Ollila, „Norrænt orkumálasamstarf: Öflugt í dag – enn öflugra á morgun“, inniheldur 14 tillögur að nánara orkumálasamstarfi. Í skýrslunni er sjónum beint að umskiptum til grænnar orku, Parísarsamkomulaginu, þróun á sviði orkumála innan ESB og stefnum norrænu landanna í orkumálum.

Skýrslan hefur verið mikilvægt innlegg í umræður um þessa samstarfsáætlun. Margar tillagnanna í skýrslunni hafa verið til hliðsjónar við gerð áætlunarinnar, einkum hvað snertir framtíðarsýn orkumálasamstarfsins og samstarfsins um orkurannsóknir, en einnig í tengslum við samstarf um orkumálaáætlanir landanna.

Tillögurnar í skýrslunni eiga við líðandi stund en einnig komandi ár og verða því metnar reglulega með hliðsjón af framtíðarsýn fyrir orkumálasamstarfið, ekki síst svo að þjóni metnaðarfullum markmiðum landanna í loftslags- og orkumálum.

Stefnumarkandi umboð fyrir Norrænar orkurannsóknir

Stefnumarkandi umboð fyrir starfsemi Norrænna orkurannsókna (NEF) á komandi tímabili á að tryggja samfellu milli þessarar samstarfsáætlunar, samþykktu og fjárveitingarbréfa NEF, stefnu NEF fyrir tímabilið 2018–2021 og útfærslu á fjárhagsáætlun Norrænu ráðherranefndarinnar. Hafa skal framkvæmd og niðurstöður hinnar stefnumótandi úttektar á sviði orkumála til hliðsjónar í starfi stofnunarinnar. Á heildina litið skal öll starfsemi NEF greiða fyrir norrænu orkumálasamstarfi, notagildi og kynningu á Norðurlöndum.

Meginmarkmið norræna samstarfsins á sviði orkumála er að stuðla að stöðugu og öruggu framboði á orku, sjálfbærum hagvexti og velmegun fyrir borgarana og því að markmiðum í loftslags- og umhverfismálum verði náð. Samstarfið er einnig tæki til markaðssetningar á styrkleikastöðum Norðurlanda í orkugeiranum innan Evrópu og alþjóðlega.

Meginmarkmið NEF er að stunda orkurannsóknir sem styðja við norrænt orkumálasamstarf. Samkvæmt samþykktum NEF skal stofnunin standa vörð um og þróa styrkleikastöður Norðurlanda á sviði þróunar og stuðla að notkun samkeppnishæfra og sjálfbærra orkulausna. Þetta er haft að undirstöðu þegar NEF ræðst í ný verkefni, t.d. rannsóknaverkefni. Jafnframt skal leggja áherslu á ríkt norrænt notagildi, einnig

í evrópsku og alþjóðlegu samhengi. Þannig á NEF að stuðla að því að ljá Norðurlöndum faglega rödd um orkumál í norrænu samstarfi um orkurannsóknir og -greiningu. Það verður að veruleika með því að fjármagna og greiða fyrir orkurannsóknum, samstarfsverkefnum, vinna valmöguleika og greiningar á sviði orkumála og kynna norrænt orkusamstarf.

NEF skilgreinir starfsemi sína innan ramma áætlana sem gilda til fjögurra ára. Áherslur NEF fyrir þessar áætlanir eru meðal annars skilgreindar á grunni hinnar norrænu samstarfsáætlunar á sviði orkumála. Í stefnumótandi áherslum fyrir tímabilið 2018–2021 segir að framtíðarsýnin felist í að veita faglegan grundvöll fyrir Norðurlönd til að verða leiðandi á heimsvísu í snjöllum orkulausnum. Þessu á að ná fram á vettvangi norræns samstarfs. Í rannsóknasamstarfinu verður sérstök áhersla lögð á græn umskipti á sviði raforku, hitaveitu og samgöngumála, svæðisbundin raforkunet, virka neytendur og rannsóknir á norrænum orkukerfum.

Starfsemi NEF er fjármögnuð af Norrænu ráðherranefndinni og fjárveitingum aðildarlandanna, en við það bætast styrkir frá samstarfsaðilum úr opinberum geira eða einkageira.

Norræna ráðherranefndin
Nordens Hus
Ved Stranden 18
DK-1061 Copenhagen K
www.norden.org

Norrænu orkumálaráðherrarnir kynna hér með nýja norræna samstarfsáætlun á sviði orkumála fyrir tímabilið 2018–2021.

Framtíðarsýnin fyrir norrænt orkumálasamstarf felur í sér öflugt, aðlögunarhæft samstarf sem byggir á trausti og og er til þess fallið að þróa norræn orkukerfi í þá átt að tryggja samþættasta og snjallasta græna hagkerfi heims með lágrí kolefnislosun, mikilli samkeppnishæfni og afhendingaröryggi.

Á tímabilinu 2018–2021 verða eftirtalin svið í brennidepli í samstarfinu:

- Framþróun hins norræna raforkumarkaðar
- Endurnýjanlegir orkugjafar
- Aukin orkunýtni
- Upplýsingaskipti og samráð um stefnu norrænu landanna í orkumálum
- Orkurannsóknir og nýsköpun á vettvangi Norrænna orkurannsókna
- Norðurlönd í Evrópu, þ.m.t. framkvæmd Orkubandalags ESB
- Grannsvæði Norðurlanda, einkum Eystrasaltsríkin
- Orkutengd samgöngusjónarmið
- Orkugeirinn á Álandseyjum, í Færeyjum og á Grænlandi
- Aðrar þverlægar áætlanir og verkefni og alþjóðlegt samstarf